

**ADVIES VAN HET INSTITUUT VOOR NATUUR- EN BOSONDERZOEK
INBO.A.2007.161**

**Advisering rond de aanplant van een houtkant
langs het kanaal Gent-Brugge tussen
Bellem- en Aalterbrug**

Nummer:	INBO.A.2007.161	
Datum:	26 september 2007	
Auteurs:	Andy Van Kerckvoorde & Kris Decler	
Aantal pagina's:	8	
Geadresseerden:	Vera De Vlieger, Nathalie Devaere	Sandra Ghislain
	Waterwegen en Zeekanaal NV Afdeling Bovenschelde Nederkouter 28 9000 Gent	Waterwegen en Zeekanaal NV Afdeling Bovenschelde Westbekesluis 26 9940 Evergem

1. Inleiding

In februari 2007 werden langs het kanaal Gent-Brugge tussen Bellem- en Aalterbrug kapwerken uitgevoerd. Struwelen langs de waterlijn en op het talud kunnen immers een gevaar betekenen voor de veiligheid van de scheepvaart omwille van overhangende takken en het hinderen van de radarnavigatie. De kappingen gebeurden vrij grootschalig waarbij alle hoogstammige bomen en de meeste struwelen t.h.v. de waterlijn, op het talud en op de kruin in de linker- en rechteroever werden gekapt. Er werden vooral uitheemse soorten geveld zoals Populier en Grauwe abeel maar ook inheemse boom- en struiksoorten zoals Zomereik, Vlier, Sleedoorn, Gladde iep en wilgen.

Bovendien gebeurde de uitvoering niet op de meest natuurvriendelijke manier. De struwelen werden immers afgezet met pneumatische knipscharen waardoor geen glad snijvlak ontstaat en de stronken sterk werden beschadigd. Hierdoor is er een kans op rotting en uiteindelijk sterfte van de bomen en struiken. Tevens werd structuurschade vastgesteld aan de bodem zowel op het onverhard jaagpad als op het talud.

Op 23 maart 2007 werd een terreinvergadering belegd met W&Z, het Agentschap Natuur en Bos, Natuurpunt en het INBO. Hier werd de natuurschade erkend en werden enkele compenserende maatregelen voorgesteld:

- de aanplant van een houtkant op de rand (landzijde) van de onverharde berm aan de rechteroever,
- de aanplant van minstens drie Zomereiken (hoogstam) aan de linkeroever (landzijde).

Voor het bepalen van de soortensamenstelling van de houtkant werd het INBO gevraagd om advies.

2. Juridisch en beleidsmatig kader

Het beleidsplan van het kanaal Gent-Brugge (Administratie Waterwegen en Zeewezen - Afdeling Bovenschelde, 1997) vermeldt ondermeer volgende doelstelling: "het bewerkstelligen van een significante stijging van de verschillende soorten fauna en flora op, in en langs het kanaal".

In de Provinciale Ruimtelijk Structuurplannen van West-Vlaanderen (Provincie West-Vlaanderen, 2002) en Oost-Vlaanderen (Provincie Oost-Vlaanderen, 2004) wordt het kanaal Gent-Brugge aangeduid als "ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang". Het beleid terzake streeft naar gericht behoud en ontwikkeling van deze gebieden als habitat en corridor voor bepaalde fauna en flora. De ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang vormt een onmisbare schakel in het functioneren van een ecologisch netwerk voor Vlaanderen.

Het "Bermbesluit" (B.S. 2 oktober 1984) regelt het beheer van de taluds langs wegen, waterlopen en spoorwegen, waarvan het beheer toebehoort aan publiekrechtelijke rechtspersonen. Volgende maatregelen zijn van toepassing op bermen die beheerd worden door publiekrechtelijke rechtspersonen tenzij anders door het bermbeheerplan aangegeven wordt:

- verbod gebruik biociden,
- eerste maaibeurt na 15/6,
- tweede maaibeurt na 15/9,
- maaisel verwijderen binnen de 10 dagen.

Het Natuurdecreet (van 21 oktober 1997 en wijzigingsdecreet van 19 juli 2002) leggen de basisbeginselen van het Vlaams natuurbeleid vast:

- standstill-beginsel (art. 8): "alle nodige maatregelen worden genomen ter aanvulling van de bestaande regelgeving om over het gehele grondgebied van het Vlaamse Gewest de milieukwaliteit te vrijwaren die vereist is voor het behoud van de natuur en om het standstill-beginsel toe te passen zowel wat betreft de kwaliteit als de kwantiteit van de natuur";
- proportionaliteitsbeginsel (art. 9): er mogen geen beperkingen opgelegd worden die absoluut werken noch handelingen verboden of onmogelijk gemaakt worden die overeenstemmen met de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening, noch de realisatie van die plannen en hun bestemmingsvoorschriften verhinderen;
- voorkomingsbeginsel (art. 14): "iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden gevergd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen";
- zorgplichtbeginsel (art. 16): In het geval van een vergunningsplichtige activiteit, draagt de bevoegde overheid er zorg voor dat er geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan door de vergunning of toestemming te weigeren of door redelijkerwijze voorwaarden op te leggen om de schade te voorkomen, te beperken of, indien dit niet mogelijk is, te herstellen. Een activiteit waarvoor een kennisgeving of melding aan de overheid vereist is, kan enkel uitgevoerd worden indien geen vermijdbare schade kan ontstaan.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998, ter uitvoering van het Natuurdecreet, regelt de bescherming en de vergunningsplicht voor wijziging van beschermde vegetaties. Zo bepaalt art. 11§1 van het Besluit en art. 13 § 4 en 5 van het wijzigingsdecreet (van 19 juli 2002) een natuurvergunningsplicht voor:

- het rooien of verwijderen en het beschadigen van houtachtige beplantingen op weg-, waterweg- of spoorwegbermen of op het talud van holle wegen, van houtachtige beplantingen langs waterlopen, dijken of taluds, van heggen, hagen, houtkanten, houtwallen, bomenrijen en hoogstamboomgaarden;
- het wijzigen van de vegetatie horende bij de kleine landschapselementen.

3. Natuurwaarden kanaal Gent-Brugge

De natuurwaarden van het kanaal Gent-Brugge situeren zich vooral in de (meestal) brede bermen. De bermen herbergen vegetatietypes van Europees belang en vormen het (tijdelijk) leefgebied of fungeren als verbindingsweg voor verschillende zeldzame soorten, rodelijstsoorten en zelfs voor enkele soorten die van Europees belang zijn (Van Kerckvoorde *et al.*, 2005). Tabel 1 geeft een olijsting van de rodelijstsoorten (naar Van Landuyt *et al.*, 2006) voorkomend in bermen tussen Bellem- en Aalterbrug (bron: Van Kerckvoorde *et al.*, 2005 en recente inventarisaties).

Tabel 1. De verschillende rodelijstsoorten (naar Van Landuyt et al., 2006) voorkomend in bermen tussen Bellem- en Aalterbrug.

Soort	Status
Beemdkroon	achteruitgaand
Bevertjes	kwetsbaar
Geel walstro	achteruitgaand
Gewone agrimonie	achteruitgaand
Goudhaver	achteruitgaand
Grote bremraap	zeldzaam
Grote tijm	kwetsbaar
Kamgras	achteruitgaand
Kattendoorn	kwetsbaar
Klein tasjeskruid	kwetsbaar
Kleine ratelaar	kwetsbaar
Knolboterbloem	achteruitgaand
Muizenoor	achteruitgaand

Het meest ecologisch waardevolle bermtype langs het kanaal Gent-Brugge is het Wilde marjolein - Vierzadige wikke type. Dit type komt vooral plaatselijk voor tussen Bellem- en Aalterbrug (beide oevers), tussen Durmen- en Hansbekebrug (linkeroever) en t.h.v. de Leiemeersen (rechteroever). Een dergelijk bermtype kent in Vlaanderen slechts een beperkte geografische verspreiding en wijst op een voedselarme bodem met een zeker kalkgehalte (Zwaenepoel, 1998). Andere biologisch waardevolle bermvegetaties zijn het Ruig haarmos - Zilverhaver type en het Gewoon biggekruid - Schapenzuring type, hoofdzakelijk voorkomend op het grondgebied van Beernem. Deze bermtypes vereisen voedselarme tot zeer voedselarme zure zandgronden. Andere bermgedeeltes langs het kanaal Gent-Brugge hebben een vegetatie van het Vlasbekje - Sint-Janskruid type en het Klein streepzaad - Duizendblad type. Deze bermtypes kennen een hoge bloemrijkdom en komen voor onder vrij voedselarme omstandigheden.

Een belangrijke ecologische meerwaarde van de kanaalbermen ontstaat bij een mozaïek van kruid- en struikvegetaties. De biologisch meest waardevolle struikvegetaties langs het kanaal Gent-Brugge zijn de brem- en gaspeldoornstruwelen. De bermen van het kanaal Gent-Brugge vertegenwoordigen zo'n 7% van de totale oppervlakte brem- en gaspeldoornstruwelen in Vlaanderen en zo'n 60% van de totale oppervlakte gaspeldoornstruwelen in Vlaanderen (berekeningen gebaseerd op de meest recente BWK-versie). Gaspeldoornstruwelen zijn het fraaist ontwikkeld op het grondgebied van Beernem. Een mozaïek van kruidvegetatie en bremstruwelen komt voor op de rechteroever net stroomopwaarts de Overzet (foto 1) en net stroomopwaarts Aalterbrug (foto 2).

4. Streefbeeld kanaal Gent-Brugge

Het streefbeeld voor de bermen langs het kanaal Gent-Brugge is een mozaïek van soortenrijke kruid- en struikvegetaties, typerend voor voedselarme tot vrij voedselarme bodems (Van Kerckvoorde *et al.*, 2005). Het ontwikkelen of in stand houden van de natuurwaarden dient te gebeuren via een, aan de lokale situatie aangepast, natuurvriendelijk beheer waarbij geen bemesting, herbicidengebruik of overbegrazing meer voorkomt.

Het bevorderen van een warmteminnende en kalkindicerende kruidvegetatie met als kenmerkende soorten o.a. Kattendoorn, Gewone agrimonie, Grote tijm en Bevertjes is ondermeer tussen Bellem- en Aalterbrug een streefdoel. Op andere plaatsen (vooral tussen Sint-Jorisbrug en de keersluis, tevens net stroomopwaarts Aalterbrug) is er het streven naar een kruidige vegetaties typisch voor voedselarme zure zandgronden. Op nog andere plaatsen worden bloemrijke vegetaties typisch voor vrij voedselarme omstandigheden nagestreefd.

Ecologisch waardevolle struwelen op droge bermgedeeltes omvatten Brem, Gaspeldoorn, Gladde iep, Sleedoorn en Eénstijlige meidoorn.

Bermen met een soorten- en structuurrijke vegetatie vormen het leefgebied voor een diverse fauna. Kenmerkende soorten zijn Hazelworm en Levendbarende hagedis; de dagvlindersoorten Bruin blauwtje, Icarusblauwtje, Hooibeestje en Kleine vuurvlinder; de loopkeversoorten Zand- en Basterdzandloopkever; de sprinkhaansoort Snortikker en de vogelsoorten IJsvogel, Zomertortel, Kneu en Graspieper.

Soorten- en structuurrijke bermen staan bovendien garant voor een hoge recreatieve belevingswaarde.

5. Actueel aanwezige struwelen tussen Bellem- en Aalterbrug

Een oplijsting van de actueel aanwezige struwelen tussen Bellem- en Aalterbrug (exclusief de door Natuurpunt aangeplante houtkant) samen met de abundantie is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. De verschillende actueel voorkomende struwelen tussen Bellem- en Aalterbrug samen met de abundantie.

Soort	Abundantie
Brem	frequent
Sleedoorn	verspreid
Vlier	verspreid
Eénstijlige meidoorn	verspreid
Gladde iep	verspreid
Zomereik	schaars
Es	schaars
Appel	schaars
Wilg sp.	schaars
Peer	zeer schaars
Roos sp.	zeer schaars
Linde sp.	zeer schaars

Brem komt vooral voor op de rechteroever (waterzijde) net stroomopwaarts de Overzet en stroomopwaarts Aalterbrug. Gladde iep staat vooral op de rechteroever (waterzijde) stroomafwaarts de Overzet. Sleedoorn is voornamelijk terug te vinden op de rand van de berm aan de linkeroever (landzijde).

Net afwaarts Aalterbrug is de rechteroever sterk verbost met vooral Zomereik en Ruwe berk en verspreid voorkomend Brem, Eénstijlige meidoorn, Sleedoorn, Lijsterbes, Hazelaar en Vlier.

Foto 1-4. Verschillende struwelen op de berm tussen Bellem- en Aalterbrug.
1: bremstruweel op de rechteroever stroomopwaarts Overzet;
2: bremstruweel op de rechteroever stroomopwaarts Aalterbrug;
3: sleedoornstruweel aan de linkeroever opwaarts Overzet;
4: struweel van Gladde iep aan de rechteroever afwaarts Overzet.

6. Voorgestelde soortsamenvestiging van de houtkant

Gelet op de uitgangssituatie en het streefbeeld worden de volgende soorten en soortverhoudingen voorgesteld:

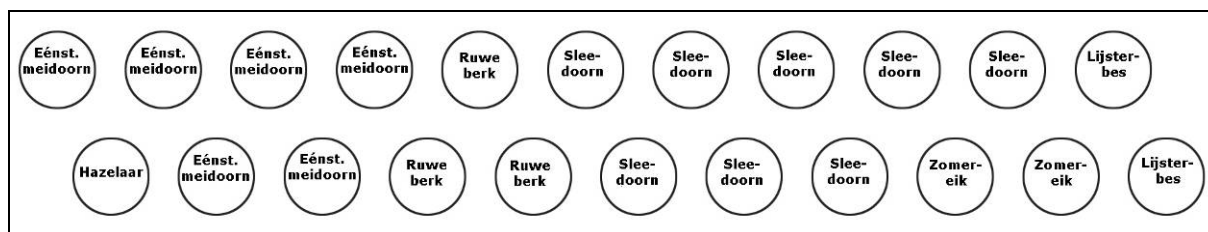
Eénstijlige meidoorn:	30%
Sleedoorn:	30%
Ruwe Berk:	15%
Lijsterbes:	10%
Zomereik:	10%
Hazelaar:	5%

De aanplant gebeurt best op de rechteroever aan de rand van de W&Z-eigendom (tegen het akkerland) in twee trajecten (foto 5-7). We stellen een plantafstand voor van 1,5 m en de aanplant van 2 rijen. Het is niet wenselijk de verschillende soorten in een regelmatig afwisselend patroon te gaan aanplanten maar te werken met clusters van bepaalde soorten (figuur 1).

Foto 5-7. Orthofoto en foto's van de trajecten waar de aanplant van een houtkant is voorzien. Foto 6 is genomen in de richting van de Overzet; foto 7 richting Bellebrug. De houtkant is voorzien op de rand van de W&Z-eigendom tegen het akkerland.

Figuur 1. Voorbeeld van een aanplantingsschema. Iedere cirkel geeft één plant weer. De soorten mogen geclusterd worden aangeplant.

De lengte van de 2 trajecten bedraagt zo'n 300m en 400m. De volgende aantallen dienen te worden voorzien wanneer rekening wordt gehouden met de hierboven aangehaalde plantvoorstellen:

Eénstijlige meidoorn:	280 ex.
Sleedoorn:	280 ex.
Ruwe Berk:	140 ex.
Lijsterbes:	93 ex.
Zomereik:	93 ex.
Hazelaar:	47 ex.

De aanplantingen dienen bij voorkeur te gebeuren met autochtoon materiaal. Veelal zijn de bomen en struiken van kwekerijen afkomstig uit lage-loonlanden van Europa. Het betreft bomen en struiken die inheems zijn voor Vlaanderen maar hier niet thuishoren omwille van hun verre herkomst. Het gevolg is dat de soorten genetisch niet volledig zijn afgestemd aan de lokale groeiomstandigheden wat leidt tot een geringe duurzaamheid. Voor de aanplant van de houtkant langs het kanaal Gent-Brugge is het wenselijk autochtoon materiaal te gebruiken uit het herkomstgebied 'Vlaamse zandstreek' of, indien niet meer beschikbaar, Vlaams erkend materiaal. Een lijst van kwekers die autochtoon materiaal aanbieden is weergegeven in de bijlage. Bijkomende informatie is te raadplegen op de website van het contactpunt bosbouwkundig teeltmateriaal: www.inbo.be/content/page.asp?pid=DUU_BOS_BTM_contactpuntbtm.

Referenties

- ADMINISTRATIE WATERWEGEN EN ZEEWEZEN - AFDELING BOVENSCHELDE. 1997. Beleidsplan kanaal Gent-Oostende, 115 pp.
- PROVINCIE OOST-VLAANDEREN. 2004. Provinciaal ruimtelijk structuurplan Oost-Vlaanderen, 541 pp.
- PROVINCIE WEST-VLAANDEREN. 2002. Provinciaal ruimtelijk structuurplan West-Vlaanderen, 316 pp.
- VAN LANDUYT W., VANHECKE L. & I. HOSTE. 2006. Rode Lijst van de vaatplanten van Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In: VAN LANDUYT *et al.* Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussel Hoofdstedelijk Gewest. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België en Flo.Wer vzw.
- VAN KERCKVOORDE A., MARTENS L. & K. DECLER. 2005. Verkennende ecologische gebiedsvisie voor het kanaal Gent-Brugge en omgeving. Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud, IN.R.2005.09, 337 pp.
- ZWAENEPOEL A. 1998. Werk aan de berm! Handboek botanisch bermbeheer. Stichting Leefmilieu vzw/Kredietbank i.s.m. AMINAL afdeling Natuur, Brussel, 295 pp.

Bijlage. Lijst van boomkwekerijen die autochtone plantsoenen verkopen.

Naam	Straat + nr.	Postnr.	Gemeente	Tel.	Fax	Email
Allaert Boomkwekerijen	Predikherenstraat 20 A	8750	Wingene	051/65 50 33	051/65 72 17	allaert@skynet.be
Boomkwekerijen Geert Rogge	Oude Veldstraat 10 A	8755	Ruiselede	051/68 62 64	051/68 69 88	Info.geertrogge@skynet.be
Boomkwekerijen Guido Van Hulle – Van Canneyt	Aalterbaan 175	9990	Maldegem	050/71 16 65		guido.van.hulle@pandora.be
Boomkwekerijen Op de Beeck	Lierbaan 108	2580	Putte	015/76 10 13	015/75 36 40	info@a-opdebeeck.be
Boomkwekerij Schepers	Predikherenstraat 26	8750	Wingene	051/65 50 31	051/65 69 69	henri.schepers@busmail.net
Boomkwekerijen SYLVA	't Hand 10	9950	Waarschoot	09/376 75 75	09/377 37 37	info@sylva.be
Boomkwekerijen Steven Calle	Smetledestraat 55	9230	Wetteren	09/369 02 37	09/369 74 09	info@callesteven.be
Boomkwekerijen Van Geem	Sint-Apoloniastraat 133	9300	Aalst	053/77 75 77	053/78 60 23	info@boomkwekerijenvangeem.be
Boomkwekerijen Van Goidsenhoven c.v.	Kortrijksebaan 54	3220	Holsbeek	016/44 57 67	016/44 64 57	info@vangoidsenhoven.be
Gelade – Bonneux	Russeltveldweg 5	3830	Wellen	011/31 18 34	011/59 31 23	
NV Van Hauwaert	Zandstraat 442	8200	Sint-Andries (Brugge)	050/31 58 40	050/31 66 17	
Sylma Bvba	Grote Baan 253	9920	Lovendegem	09/ 372 06 66	09/372 06 84	info@sylma.be
Van Dyck Gebroeders Bvba	Kouwbergstraat 2	2235	Houtvenne	016/69 92 17 016/69 84 44	016/69 84 53	vandyckboom@pandora.be
Van Hulle B & C	Urselweg 86	9990	Maldegem	050/71 10 69	050/71 57 92	info@vanhullebc.be
Boomkwekerijen Vereecke – De Cleene	Langendam 59	9940	Sleidinge	09/357 53 26	09/357 65 77	vereecke@mail.be